

Η ΟΜΙΛΙΑ ΤΗΣ κ. ΜΑΡΙΑΣ ΣΒΩΛΟΥ

Κύριοι και Κυρίες,

Μέσα στον αγώνα που κάνει η σημερινή ανθρωπότης για να καθιερώσει τα σύμβολά της, μια τάση διήκει απ' άκρη σ' άκρη: "Η κοινωνικότης, ή θυσία του ατόμου υπέρ του συνόλου.

Βάση της σταθερή και ακλόνητη ή *εργασία*.

Πόσοι αιώνας διανοητικής και ψυχικής πάλης έπρεπε αλήθεια να περάσουν για ν' αναχθῆ σε σύμβολο ή δουλειά που ή επιταγή του Θεού την ώριζε *κατάρα* και κληρο βαρὺ τῆς σιδεροδεμένης ἀνθρωπότητος!

Και τὸ σύμβολο αὐτὸ ὅσο κι ἂν δὲν περιβάλλεται μὲ τὸ δέος τῆς θρησκευτικῆς ἱερότητος, κι ὅσο κι ἂν φαίνεται πὼς κατεβάζει τὰ ἀνθρώπινα ἰδανικά ἀπομακρύνοντάς τα ἀπὸ τις ὑπεργήινες σφαιρῆς, ὅμως στέκεται φωτεινὸ ὅπως ὅλα τὰ μεγάλα σύμβολα που ὠδήγησαν τὴν ἀνθρωπότητα σὲνα καλύτερο μέλλον.

Γιατὶ εἶναι τὸ καταστάλαγμα τῆς ἀνθρώπινης συνείδησης που βαρέθηκε πιά νὰ φίνεται ὀλότελα στὴ φαντασία της γιὰ νὰ βρῆ ἀνακούφιση ἀπὸ τὰ δεινά της, συγκεντρώθηκε στὸν ἑαυτὸ της καὶ ἀναπτύσσοντας τὰ ψυχικά καὶ διανοητικά μέσα που διαθέτει προσπαθεῖ μὲ τὸν καλὸ θρησκευτικὸ ζῆλο ν' ἀνοίξει νέους δρόμους ὀδηγημένη ἀπὸ τῆς ἐπιστήμης τὸ φῶς.

Ἄλλὰ τὸ σύμβολο τῆς ἐργασίας στὴ μετουσίωσή του δὲν κράτησε σχεδὸν κανένα ἀπὸ τὰ στοιχεῖα που ἀποτελοῦσαν τὴ φοβερὴ *κατάρα* τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἐργασία σύμβολο, δὲν εἶναι πιά ἡ ἐνέργεια που τόσο χαρακτηριστικὰ στὴ γλῶσσα μας εἶναι ὁμώνυμη μὲ τὴ σκλαβιά, ἡ δουλειά, δὲν εἶναι πιά ὁ ἀτέλειωτος μόχθος τῶν πολλῶν γιὰ τὴν εὐτυχία ἐλαχίστων, μὰ ἡ ἰσορροπημένη καὶ μεθοδικὴ χρησιμοποίηση τῶν

φυσικῶν καὶ ψυχικῶν δυνάμεων **ὄλων** τῶν ἀτόμων γιὰ τὴν εὐημερία τοῦ συνόλου.

Ἐργασία στηριγμένη στὴν ἐπιστήμη μὲ ἀντικειμενικὸ σκοπὸ ὄχι μόνο τὴν αὐξήση καὶ βελτίωση τῆς παραγωγῆς μὰ ἐκ παραλλήλου καὶ πρώτιστα τὴ προαγωγή τῶν ἀνθρωπίνων ἰδιοτήτων μὲ σκοπὸν δηλ. ὄχι μόνον ὑλικὸ μὰ κύρια ἠθικόν.

Καὶ σὺν σημεῖο αὐτὸ ἀγγίζομε τὸ θέμα ποῦ πρόκειται νὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ. Γιατί ἡ ἐξυπηρετήση τοῦ μεγάλου σκοποῦ θὰ συντελεσθῇ ἀφ' ἑνὸς μὲ τὴν ὀργάνωση τῆς ἐργασίας καὶ ἀφ' ἑτέρου μὲ τὴ μόρφωση, τὴ γενικὴ καὶ τὴν ἐπαγγελματικὴ. Ἦδη οὖν τὰ πολιτισμένα κράτη εἶναι ὀλοφάνερο: ὁ προσανατολισμὸς τῆς γενικῆς μόρφωσης πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση. Τὸ σχολεῖο ἐργασίας ἀντικαθιστᾷ κάθε μέρα τὸ παλιὸ δημοτικὸ σχολεῖο ποῦ ἐξυπηρετοῦσε τὸ ἰδανικὸ τῆς κλασικῆς μόρφωσης καὶ δημιουργοῦσε ἄτομα ξένα πρὸς τὴ ζωὴ. Τὸ σχολεῖο ἐργασίας ἔχει νὰ ἀποκαταστήσῃ ἀπόλυτη ἐπικοινωνία μεταξὺ τοῦ σχολείου καὶ τῆς καθημερινῆς ζωῆς ὥστε νὰ προετοιμάσῃ ἀνθρώπους ἱκανοὺς νὰ ἐργασθῶν καὶ νὰ ζήσουν. Παράλληλα μὲ τὴ γενικὴ μόρφωση, ἡ ἐπαγγελματικὴ ἀναδιοργανώνεται ἀπ' αὐτῆς τὴς βάσεις της. Ἔτσι δὲν παρουσιάζεται πιά σὰν ἕνας κλάδος τεχνικῆς εἰδίκευσης εἴτε φυσικῆς εἴτε διανοητικῆς, ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὴ γενικὴ μόρφωση, ποῦ ὡς τώρα σὲ πάρα πολλὰ σημεία κάποτε καὶ σὺν ὅλῳ τῆς ἦταν ἀντίθετη—ὅπως συνέβαινε σὲ μᾶς—παρὰ σὰ μὴ μορφὴ ἰδιαίτερη τῆς μιάς, τῆς ἐνιαυτοῦ ἐκπαίδευσης.

Ἡ ἐπαγγελματικὴ μόρφωση σήμερον συγχωνεύεται ἐντελῶς σὲς κατώτερες βαθμίδες της μέσα σὺν σχολεῖο ἐργασίας μὲ τὴ γενικὴ μόρφωση γιὰ νὰ ξαπλωθῇ μαζὺ της πάλι παράλληλα μὲ ἐντελῶς συντονισμένες ἐνέργειες ποῦ τεῖνουν σ' ἕνα ἐνιαυτοῦ σκοπὸν σὺν μέσους καὶ ἀνώτατους ἐκπαιδευτικοὺς βαθμοὺς.

Συνεπῶς πρόγραμμα γιὰ τὴν ὀργάνωση τῆς ἐπαγγελματικῆς μόρφωσης, δὲν μπορεῖ νὰ ἐννοηθῇ χωριστὸ καὶ ἀνεξάρτητο ἀπὸ τὸ πρόγραμμα τῆς γενικῆς μόρφωσης. Καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὸν τόπο μας πραγματικὴ ὀργάνωση τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσης δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ χωρὶς **ριζικὴ ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση.**

Μὰ δὲν πρόκειται σήμερον νὰ ἀπασχοληθῶ διεξοδικὰ μὲ τὴν ὀργάνωση τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσης. Μόνον θὰ μιλήσω σύντομα γιὰ τὴν ἀνάγκη της στοὺς διαφόρους κλάδους ὅπως παρουσιάζεται σήμερον στὸν τόπο μας καὶ θὰ προσπαθῶ νὰ διαγοῦσῶ μερικὰς γενικὰς ἀρχὰς ποῦ πρέπει κυριώτατα νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψη στὴν ὀργάνωση της.

Ἄν κάθε ἐπάγγελμα δὲν μπορεῖ νὰ ἀκηθῇ καλὰ παρὰ στηριγμένο σὲ ἐπιστημονικὴ βάση, ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπαγγελματικῆς μόρφωσης εἶναι ὀλοφάνερη. Ἄλλὰ καὶ τὰ ὄριά της δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἀπόλυτα καθωρισμένα ἀλλὰ θὰ παρακολουθοῦν ἐκάστοτε τὴν ἐξέλιξη τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν.

Κι' ἂν ἕνα Κράτος, μάλιστα μικρὸ, θέλει ἀπλῶς νὰ ζήσει σήμερον ἀνάμεσα στὸν κολοσσιαῖο οικονομικὸν ἀνταγωνισμό, πρέπει, ὅπως ἔτοιμάζει τὸν πολεμικὸν του στρατό, νὰ ἔτοιμάζει ἐγκαίρως καὶ τὸν εἰρηνικὸν στρατὸ τῆς ἐργασίας καὶ μάλιστα καταρτισμένο ἔτσι ὥστε νὰ μπορεῖ νὰ χρησιμοποιεῖ ὅλες τὶς νέες ἐπιστημονικὰς μεθόδους. Ἄν τέλος ὅλες οἱ προσπάθειες τῶν κρατῶν στρέφονται πρὸς τὴν ἀνύψωση τοῦ διανοητικοῦ ἐπέδου τοῦ συνόλου, βέβαια καὶ ἡ μεθοδικότης στὴν ὀργάνωση τῆς ἐργασίας καὶ ἡ κατάλληλη προσαρμογὴ τοῦ ἐπαγγελματος σὲς ἀτομικὰς ἰδιότητες, παράγοντες σπουδαῖοι στὴν ἀνύψωση αὐτῆ, δείχνουν ἀκόμη μεγαλύτερη τὴν ἀνάγκη τῆς ἐπαγγελματικῆς μόρφωσης.

Ἄλλὰ ἰδιαίτερα γιὰ τὸν τόπο μας, ἡ ἐπαγγελματικὴ μόρφωση θὰ εἶχε καὶ τοῦτο τὸ σπουδαῖο ἀποτέλεσμα ὅτι θὰ συντελοῦσε στὴν ἀνύψωση τῶν χειρῶ-

νακτικῶν τεχνικῶν ἐπαγγελμάτων σὲ ψηλότερο ἐπίπεδο ὄντων τὸ τεῖχος πὺν χωρίζει ἀκόμη καὶ τώρα τὰ ἐπαγγέλματα εἰς ἐλεύθερα καὶ μὴ καθερῶνοντας τὴν ἀρχὴ ὅτι «Σὲ μιὰν ἐλεύθερη χώρα, ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα εἶναι ἐλεύθερα καὶ σεβαστά.»

Ἄν γενικὰ ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπαγγελματικῆς μόρφωσης εἶναι μεγάλη, ὡς πρὸς τὴ γυναῖκα εἶναι ἐξαιρετικὰ ἐπείγουσα. Ἡ Ἑλληνίδα ἔχει τοῦλάχιστον σήμερα τὸ δικαίωμα τῆς εἰσόδου σὺν ὅλα τὰ ἐπαγγελματικὰ σχολεῖα ὅπως καὶ ὅλα τὰ σχολεῖα τῆς γενικῆς μόρφωσης, γιὰ τὸ δικαίωμα αὐτὸ τῆς τὸ ἐξασφάλισαν πολὺχρονοὶ ἀγῶνες τῶν ὁμοφύλων τῆς τῶν πρῶτου δευτέρων χωρῶν καὶ δὲν χρειάστηκε στὸν τόπο μας πρὸς μικρὴ πίεση γιὰ νὰ πέσουν καὶ τὰ τελευταῖα ἐμπόδια. Ἀλλὰ στὸ πρακτικὸ ἐπαγγελματικὸ στάδιο, ἡ γυναῖκα στὸν τόπο μας, γιὰ πολλὰ χρόνια ἀκόμα θὰ ὑφίσταται τις σκληρὰς συνέπειες ἀνταγωνισμοῦ βασιζομένου σὲ ἀνισοὺς ὄρους. Ἡ ἐπαγγελματικὴ τὴ μόρφωση εἶναι τὸ ἀπαραίτητο στοιχεῖο γιὰ νὰ πορῶσει νὰ ἐπιβάλλει τὴν ἰσότητα καὶ τὴν ἐργασία. **Ἰσότητα στὴν πληρωμὴ, ἰσότητα στὴν προαγωγή, ἐλευθερία στὴν ἐξάσκηση κάθε ἐπαγγέλματος.**

* *

Ἄς δοῦμε τώρα σὲ γενικὰς γραμμὰς τὴν ἀνάγκη τῆς ἐπαγγελματικῆς μόρφωσης στοὺς διαφόρους κλάδους τῆς παραγωγῆς.

Αὐτὸ Πῶς τίθεται τὸ πρόβλημα τῆς ἐπαγγελματικῆς μόρφωσης στὴ βιομηχανία.

Ἡ μεγάλη βιομηχανία χρειάζεται ἕνα γερὸ σκελετὸ ἀπὸ εἰδικὸ τεχνικὸ προσωπικὸ ἀνώτερο καὶ μέσο. Τεχνικοὺς διευθυντὰς καὶ εἰδικοὺς μηχανικοὺς, καὶ ἀφ' ἑτέρου διευθυντὰς μηχανῶν—*contre-maitres*—καὶ ἀρχιτεχνίτες. Ὅλο αὐτὸ τὸ προσωπικὸ λείπει στοὺς περισσότερους κλάδους καὶ ἡ στρατολογεῖται ἀπὸ ξένους εἰδικούς ἢ εἶναι ἀτελέστατα μορφωμένο με ἐπιτελῶς πρακτικὰς γνώσεις χωρὶς καμιά ἢ σχεδὸν καμιά κατανόηση τοῦ συνολικὰ ἐκτελούμενου ἔργου, πολὺ δὲ λιγώτερο με γνώση τῶν θεωρητικῶν συνάφῶν ὅρων τῆς ἐργασίας καὶ τῆς οἰκονομικῆς διαχείρισης. Χρειάζεται λοιπὸν νὰ οργανωθοῦν τοῦλάχιστον οἱ σπουδαιότεροι γιὰ τὴν Ἑλλάδα κλάδοι τῆς τεχνικῆς μόρφωσης καὶ εἶναι τόσο πρὸς ἐπιταχτική ἢ ἀνάγκη αὐτῆ, ὅσο ἐραρμόζεται σιγὰ σιγὰ καὶ τὸ ὀχτώωρο στὴν ἐργασία.

Ἡ ἀνώτατη τεχνικὴ μόρφωση πὺν δίνει τὸ Πολυτεχνεῖο, πολὺ θεωρητικῆ, δὲν ἐξυπηρετεῖ τὴ βιομηχανία πρὸς σὲ μερικοὺς κλάδους σὲ μικρὴ ἔκταση, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ τῶν ἀποφοίτων τῶν ἀνωτάτων τεχνικῶν σχολῶν τῶν Μηχανολόγων, Ἠλεκτρολόγων καὶ χημικῶν μηχανικῶν πὺν ἀνέρχεται κατὰ τὸ 1924—1925 σὲ 24 ἀπέναντι 26 διπλωματούχων πολιτικῶν μηχανικῶν, 10 ἀρχιτεκτόνων καὶ 9 τοπογράφων μηχανικῶν πὺν ἄλλωστε εἶναι ἐλάχιστοι πρὸς τὴν πληθῶρα τῶν διπλωματούχων τῶν Πανεπιστημιακῶν σχολῶν ὅπως θὰ παρατηρήσομε παρακάτω. Ἡδὴ (1925—1926) φοιτοῦν συνολικὰ στὶς 5 ἀνώτατες σχολὰς τοῦ Πολυτεχνεῖου 389 σπουδαστὰς ἀπὸ τοὺς ὁποίους μόνον 2 γυναῖκες ἀρχιτέκτονες. Παράλληλα ὅμως στὶς ἀνώτερες εἰδικὰς τεχνικὰς σχολὰς πρέπει νὰ ἰδρυθοῦν μέσες βιομηχανικὰς σχολὰς ἀνάλογα με τις διαφορὰς εἰδικότητες. Καὶ αὐτὰς εἶναι ἀναγκαῖοτερες ἀκόμη ἀπὸ τις πρῶτες. Μέσες βιομηχανικὰς σχολὰς δὲν ὑπάρχουν στὴν Ἑλλάδα καὶ εἶναι ντροπὴ γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ νοστορία. Τώρα μόνον πρόκειται νὰ ἰδρυθῆ ἡ Σιβιτανίδειος ἢ πὺν θὰ ἐξυπηρετήσῃ μόνον τὸ κέντρο, μορφῶνοντας τὸ καθαρὸ βιομηχανικὸ τεχνικὸ προσωπικὸ καὶ ἀκόμη *contre-maitres*—ἀρχιτεχνίτες—καὶ εἰδικούς τεχνίτες.

Ἀλλὰ καὶ τὸ κατώτερο βιομηχανικὸ προσωπικὸ δὲν πρέπει νὰ μείνει χωρὶς μόρφωση καὶ γενικὴ καὶ εἰ-

δική. Καὶ στὸ σημεῖο αὐτὸ πρέπει ἰδιαίτερα νὰ στραφῆ ἡ προσοχὴ τῶν ἀρμοδίων, γιὰ τὴ βιομηχανία δὲν φαίνεται νὰ ἔχει μόνη τῆς ἄμεσο συμφέρο νὰ μορφώσει ὅλη τὴ μεγάλη μάζα τῶν ἐργατῶν πὺν ἀπαιτοῦ τὴν ἐνδιαφέρει κύρια τὸ τεχνικὸ τῆς προσωπικὸ πὺν ἀποτελεῖ μὴ μείονότητα ἀπέναντι τοῦ συνόλου. Ἐξ ἄλλου καὶ ἡ στρατολογία τοῦ κατώτερου προσωπικοῦ καὶ ἡ πρῶτη προσαρμογὴ του στὶς εἰδικὰς ἐργασίας πὺν τοῦ προορίζῃ ἡ βιομηχανία εἶναι πολὺ εὐκόλες. Ὅλες οἱ πολυμελεῖς οἰκογένειες πὺν χρειάζονται κυριώτατα νὰ νακουφιστοῦν ἀπὸ τὰ μεγάλα οἰκονομικὰ βάρη, στέλνουν σωρηδὸν τὰ παιδιά τους στὰ ἄτεχνα βιομηχανικὰ ἐπαγγέλματα πὺν φέρουν ἄμεσως καλὸ ἡμερομίσθιο στοὺς ἐργάτες καὶ νεαροὺς ἀκόμα. Καὶ δὲν μποροῦμε βέβαια νὰ κατακρίνομε τοὺς γονεῖς γιὰ τὴν πίεση τῆς ἀνάγκης δὲν λαμβάνουν ὑπ' ὄψη πὺν τὰ παιδιά τους, πὺν ἀμείρονται τώρα ἀνεκτὸ σχετικὰ με τὴν ἡλικία τους, σὺν θὰ μείνουν ἄτεχνοι ἐργάτες θὰ μειονεκτοῦν καὶ οἰκονομικὰ ἀκόμα σχετικὰ με κάθε τεχνίτη. Ἀλλ' ἂν τὸ συμφέρο τῆς βιομηχανίας δὲν φαίνεται ἄμεσο ὡς πρὸς τὴ μόρφωση τοῦ κατώτερου προσωπικοῦ τῆς, ἐν τούτοις πρῶτη ἡ βιομηχανία θὰ ἐπωφεληθῆ ἀπὸ τὴ γενικὴ καὶ τὴ τεχνικὴ μόρφωση καὶ τοῦ τελευταίου ἐργάτη. Καὶ εἶναι ἀδύνατο νὰ παραδεχτοῦμε πὺν ἡ κατανόηση τῆς ἐκτελουμένης ἐργασίας καὶ ἡ τεχνικὴ εἰδίκευση ἔστω καὶ τοῦ κατώτερου βαθμοῦ δὲ θάχουν ἀποτελέσματα στὴν παραγωγῆ, γιὰ τὴ καὶ ἡ πρῶτη βιομηχανικὴ ἐργασία ἀπαιτεῖ κάποιαν ἀκρίβεια καὶ τελειότητα πὺν μόνη ἡ τεχνικὴ μόρφωση μπορεῖ νὰ τὴ δώσει γρήγορα χωρὶς νὰ σπαταληθοῦν ἀκαρπες προσπάθειες καὶ χρόνος πολὺτιμος. Ἐξ ἄλλου τὸ Κράτος ἔχει ἐπιταχτικὸ καθῆκον νὰ φροντίσει γιὰ τὴν κοινωνικὴν αὐτὴν ομάδα τῶν βιομηχανικῶν ἐργατῶν, πὺν στὸ σύνολό τους ἀποτελοῦν τὸ πραγματικὸ προλεταριάτο. Γιὰ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη ἐργαζομένη τάξη τόσο τῶν χειρωνακτικῶν ὅσο καὶ τῶν διανοητικῶν ἐπαγγελμάτων, ὁ βιομηχανικὸς ἐργάτης ἀντὶ νὰ προσάγει με τὴν ἐργασία, μεταβάλλεται τὸναντίον σὲ αὐτόματο καὶ σὲ λίγα χρόνια, ἐλάχιστα διαφέρει ἀπὸ τὴ μηχανὴ κοντὰ στὴν ὁποία ἐργάζεται. Καὶ με τὴν ἐξαιρετικὴ εἰδίκευση πὺν ἀπαιτεῖ ἡ σύγχρονη κατανομὴ τῆς βιομηχανίας τὰ κακὰ ἀποτελέσματα στὴ διανοητικότητα τῶν ἐργατῶν φαίνονται μέσα σὲ ἐλάχιστο χρόνο. Ἡ ἐξέλιξη τῆς προόδου καὶ ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξη τοῦ βιομηχανικοῦ ἐργάτη ἀκολουθοῦν ἀντιστρόφως ἀνάλογη προαγωγή. Κι ἂν εἶν' ἀλήθεια πὺν ὁ χειρῶναξ μπορεῖ νὰ βρῆ μέσα στὸν καθημερινὸ μόχθο του ἕνα ἰδανικὸ ἐξίσου ὑψηλὸ με τὸν διανοητικὸ ἐργάτη, τότε δὲν εἶναι παράδοξο νὰ σκεφθῆ κανεὶς πὺν ὁ τεχνίτης τοῦ παλιοῦ καιροῦ πὺν δημιουργοῦσε κατὰ μονάχος του, ἦταν ἀνώτερος ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀποψη ἀπὸ τὸν ἐργάτη τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα. Συμπεράσμα λιπηρὸ γιὰ τὸν πολιτισμὸ γιὰ τὸν ὁποῖον εἴμαστε τόσο ὑπερήφανοι!

Εἶναι λοιπὸν ὑποχρέωση τῆς κοινωνίας νὰ ἐπανορθώσει τὴν ἀδικία πὺν κάνει στοὺς ἐργάτες καὶ τῶν δυὸ φύλων με τὴ νεώτερη βιομηχανία. Ἡ μηχανοποίηση τῆς ἐργασίας γένησε γιὰ τοὺς ἐργαζόμενους ἕνα νέο δικαίωμα. Τὸ δικαίωμα στὴν ἐπαγγελματικὴ ἐπαίδευση με τὴν εὐρύτερη σημασία τῆς.

Οἱ ἠθικὸι αὐτοὶ λόγοι ἐπιβάλλουν τὴν ἀνάγκη τῆς ταχύτερης ἐπαγγελματικῆς μόρφωσης, ἰδιαίτερα στὴν κλάση αὐτῆ τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ. Κατ' ἄλλα βιομηχανικὰ τεχνικὰ σχολεῖα συμπληρωματικῆς μόρφωσης ὑπάρχουν σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα, ὅπου ὁ ἐργατικὸς πληθυσμὸς φτάνει τις 250 χιλιάδες ἐργατῶν καὶ ἐργατριῶν, μόνον 3 με 563 μαθητὰς ἐν συνόλῳ. Καὶ πρέπει νὰ συγρηθῶμε τὸν ἀριθμὸν αὐτὸ γιὰ

νά την συγκρίνομε ἀργότερα μὲ τὸν ἀντίστοιχο τῶν σχολείων τῆς κλασικῆς μόρφωσης.

Βον) Ἄλλὰ ἄς δοῦμε τὴν ἀνάγκη τῆς ἐπ. μόρφωσης στὴ **βιοτεχνία**. Ἐδῶ εἶναι ἀκόμα πιὸ φανερὴ γιὰτί ὅλοι μας βλέπομε τὴν καθημερινὴ κατάπτωση τῆς **μαθητείας** (apprentissage). Στὴν Ἑλλάδα ἂν καὶ δὲν ὑπῆρχαν οἱ μεσαιωνικὲς παραδόσεις τῶν συντεχνιῶν ποὺ καθόριζαν στὴ Δύση τόσο αὐστηρὰ τὸν τρόπο καὶ τὰ μέσα νὰ γίνεαι κανεῖς τεχνίτης. Ὁμως μποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια ἡ μαθητεία, ἂν καὶ οὐδέποτε ἐπίσημα ὀργανωμένη, ἦταν καλύτερη τοῦλάχιστο ὡς πρὸς τὸ τεχνικὸ μέρος. Ἐνῶ σήμερα ὑπάρχουν ὀλόκληροι κλάδοι ἐπαγγελματιῶν ὅπου ἡ μαθητεία οὐσιαστικά δὲν ὑφίσταται. Γιατί ὁ μαθητευόμενος βιάζεται καὶ δικαίως νὰ μάθει ὅπως δῆλοτε γιὰ νὰ γίνεαι δῆθεν αὐτόνομος τεχνίτης καὶ νὰ πληρώνεται ἐπαρκῶς, ὁ δὲ ἐργοδότης—καὶ τῶν δύο φύλων—ὄχι μόνον ἀδιαφορεῖ, ἀλλὰ καὶ κατὰ κανόνα ἀποφεύγει νὰ διδάξει τοὺς μαθητευομένους του, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ τοὺς κρατήσῃ περισσότερο καιρὸ στὸ ἐργαστήριό του μὲ μικρὴ πληρωμὴ. Ἄλλὰ τεχνίτες χρειάζεται ἰδιαίτερα ὁ τόπος μας, καὶ μάλιστα ἔπεται ἀπὸ τὴ συρροὴ τῶν προσφύγων ποὺ τὸ μεγάλο τους πλῆθος εἶναι ἄτεχνοι ἄντρες καὶ κύρια γυναῖκες. Καὶ ἡ βιοτεχνία λοιπὸν χρειάζεται ἀπαραίτητα ὀργάνωση τῆς ἀνάλογης ἐπαγγελματικῆς μόρφωσης πρῶτιστα τῆς κατώτερης καὶ τῆς συμπληρωματικῆς. Παράλληλα ἐπιβάλλεται ἡ διὰ νόμου ὀργάνωση τῆς μαθητείας.

Βιοτεχνικὲς σχολὲς ὑπάρχουν σ' ὅλο τὸ Κράτος: μία συμπληρωματικῆς μόρφωσης τῆς Ἑλληνικῆς Βιοτεχνικῆς Ἐταιρίας ποὺ εὐεργετῆι τοὺς μαθητευόμενους τεχνίτες τῶν Ἀθηνῶν. Στὴ σχολὴ αὐτὴ ἐφοίτησαν τὸ 1924—1925 379 ἐργάτες. Γυναικεῖς βιοτεχνικὲς σχολὲς ὑπάρχουν μιὰ ἡμερησία «Ἡ Ἐπαγγελματικὴ Σχολὴ» μὲ 150 περίπου μαθητείας, καὶ μιὰ βραδυνὴ συμπληρωματικῆς μόρφωσης, ἡ Διπλάρειος μὲ 150 ἐπίσης μαθητείας ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἱδρύματα ὅπου μορφώνονται μόνον τεχνικά καὶ σὲ ὀρισμένα μόνον ἐπαγγέλματα γυναῖκες.

Ἐπίσης στὰ ὀργανοτροφεῖα ἱδρύθησαν ἐργαστήρια βιοτεχνικά μὲ τύπο ἐπαγγελματικῶν σχολῶν, δὲν εἶναι γνωστὸν ὅμως κατὰ πόσον ἐξυπηρετοῦν πραγματικά τὸν σκοπὸν αὐτό.

Γον) Γάρα ποιὲς εἶναι οἱ ἀνάγκες τῆς ἐπαγγελματικῆς μόρφωσης στὸ **ἐμπόριο**. Ἀληθινὰ ὁ μόνος ὀργανωμένος κλάδος ἐπαγγελματικῆς μόρφωσης εἶναι ὁ ἐμπορικὸς. Γιατὸ ἐλήφθη ἰδιαίτερη φροντίδα γιὰ τὴν ἀνώτερη καὶ μέση μόρφωση, μάλιστα μέχρι τοῦ σημείου ν' ἀπειλεῖται μὲ ὑπερτροφικὴν ἀνάπτυξη. Τὴν ἀνώτερη Ἐμπορικὴ μόρφωση ἐξυπηρετῆι ἡ νεοσύστατη Ἀνωτάτη Ἐμπορικὴ Σχολὴ μὲ 241 μαθητὰς. Μέσες Ἐμπορικὲς σχολὲς δημόσιες ὑπάρχουν 24 μὲ 3605 μαθητὰς καὶ μαθητείας. Ἰδιωτικὲς ἀναγνωρισμένες ὡς ἰσοτίμες μὲ Δημοσίαις, 5 μὲ 648 μαθητὰς καὶ τῶν δύο φύλων καὶ 14 ἰδιωτικὲς ἀπλῶς ἐγκεκριμένες μὲ 854 μαθητὰς. Σύνολον μέσων σχολῶν 43, μὲ 5107 μαθητὰς τῶν δύο φύλων. (Ἔτος 1924).

Ἄλλὰ καὶ ἐδῶ ἡ συμπληρωματικὴ μόρφωση ποὺ θὰ ἐξυπηρετοῦσε τὴν καθαρῶς λαϊκὴ τάξη δὲν εἶναι ὀργανωμένη, γιὰτί καὶ ἂν μποροῦμε νὰ δεχτοῦμε πὼς ἐξυπηρετεῖται ὑποφερότα στὰς Ἀθήνας, μὲ τὴ σχολῶν Ἐμποροῦπαλλήλων καὶ μὲ μερικὰ βραδυνὰ ἰδιωτικά σχολεῖα, στὶς λοιπὰς πόλεις λείπουν ἐντελῶς τὰ σχολεῖα αὐτοῦ τοῦ τύπου. Ὡστε καὶ ἐδῶ ὑπάρχει ἀνάγκη ὀργάνωσης. Μὲ τὴ συρροὴ μάλιστα τῶν προσφύγων τῆς ἀσιακῆς τάξης ποὺ ἐσπευσαν νὰ βροῦν ἕνα ὀποιοδήποτε ἐπάγγελμα ὑπαλληλικό, ἐμπορικοῦ κλάδου, ἡ ἀνάγκη ἔγινε πολὺ μεγαλύτερη, ὥστε θὰ μποροῦσε νὰ εὐχηθεῖ κανεῖς νὰ καταργηθοῦν μερικὲς ἐμπορικὲς σχολὲς μέσων τύπου γιὰ νὰ ἱδρυθοῦν ἀντίστοιχα κατώτερες συμπληρωματικὲς βραδυνεῖς.

Αὐτὴ τὴν ἀνάγκη πρόκειται νὰ ἐξυπηρετήσῃ ὡς πρὸς τὸν γυναικεῖο ὑπαλληλικὸ κόσμον, ἡ ἐσπερινὴ σχολὴ ποὺ ἱδρύεται σήμερα. Εἶναι 16 χρόνια ἀφότου ἡ Ἑλληνίδα τῆς ἀσιακῆς τάξης βγήκε δελεὰ—δελεὰ ἀπὸ τὸ σπῆτι τῆς γιὰ νὰ δουλέψῃ ὡς ὑπάλληλος τηλεφωνήτρια ἀρχικά, ὑπάλληλος ὑπουργείου καὶ ἰδιωτικὴ ὑπάλληλος ἀργότερα. Σπρωγμένη ἀπὸ οικονομικὴ ἀνάγκη στὴν ἐργασία, πῆρε τὴν πρώτη νέα θέση ποὺ τῆς ἄνοιξαν, γιὰ νὰ κερδίσει τὸ ψωμὶ τῆς ἢ νὰ ἀλαφρόσει τὸν οἰκογενειακὸ προϋπολογισμό ἔχοντας δικαίωμα ἐκλογῆς μόνον μεταξὺ τῆς θέσης τῆς δασκάλου στὸ τελευταῖο χωρὶν καὶ τῆς μικρῆς αὐτῆς ὑπαλληλικῆς θέσης ποὺ τῆς προσφέρονταν στὶς πόλεις.

Ἡ Ἑλληνίδα ἀπόφοιτος τοῦ Λυκείου καὶ ἀργότερα καὶ ἡ ἀπόφοιτος τῶν Γυμνασίων ποὺ μὲ τὴν ἐπιμονὴ τῆς ἄνοιξε τίς πόρτες τοὺς—γιὰτί τὸ Κράτος ὡς τότε δὲν εἶχε καθόλου φροντίσει γιὰ τὴ μέση γυναικεῖα μόρφωση—αὐτὲς ἀποτελέσαν τὸ γυναικεῖο στρατὸ τῆς ὑπαλληλικῆς ἐργασίας. Μόλις δὲ ἐντελῶς τελευταῖα χρόνια τὰ κορίτσια μῆτταν στὶς ἐμπορικὲς σχολὰς.

Ὡστε τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ ὑπαλληλικοῦ προσωπικοῦ, τοῦ γυναικεῖου ὅπως καὶ τοῦ ἀνδρικοῦ, ἔχει κατὰ τὸ πλεῖστον μόνον μέση γενικὴ μόρφωση. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι οἱ ἄνδρες ὑπάλληλοι, ἐφ' ὅσον χρειάζονται γιὰ νὰ σταδιοδρομήσουν εἰδικὰ ἐπαγγελματικά προσόντα, σκεῦθουν νὰ τὰ πάρουν ὅπως ὅπως γιὰ νὰ πετύχουν στοὺς εἰσαγωγικοὺς διαγωνισμοὺς ποὺ γίνονται στὰ μεγαλύτερα ἐμπορικὰ ἱδρύματα. Ἄλλὰ οἱ γυναῖκες ὑπάλληλοι ποὺ ἡ σταδιοδρομία τοὺς σὲ περισσύτερα ἱδρύματα περιορίζεται, σύμφωνα μὲ κανονισμοὺς ἢ κατ' ἔθιμον, στὶς κατώτερες ὑπαλληλικὲς θέσεις καὶ ὅταν ἔχουν περισσύτερα ἀκόμη προσόντα καὶ τυπικά καὶ οὐσιαστικά ἀπὸ τοὺς συναδέλφους τοὺς, εἶναι φυσικὸ νὰ εἶναι γενικὰ δισταχτικὲς προκειμένου ν' ἀποκτήσουν ἐφόδια ἐπαγγελματικά ποὺ δὲ θὰ καλύτερέσουν σὲ τίποτα τὴ σταδιοδρομία τοὺς οὔτε τὴν οικονομικὴ θέση τοὺς. Καὶ εἶναι τίτλος τιμῆς γιὰ τὴν ἐργαζόμενη Ἑλληνίδα ἡ προθυμία μὲ τὴν ὁποία ζητοῦν νὰ μορφωθοῦν καὶ ἐπαγγελματικά ἀρκετὸς ἀριθμὸς ὑπαλλήλων ἀπὸ μόνη τὴν ἀγάπη τῆς μόρφωσης, μάλιστα στὸν τόπο μας ὅπου καὶ ὁ ἄντρας, ἂν καὶ ἀπὸ γενεὲς οἰγμένος στὴ βιοπάλη, προσπαθεῖ μὲ τὸ πρῶτο τυπικὸ προσὸν—τὸ περίφημα «χαρτί»—ν' ἀρᾶξει σὲ μιὰ θέση ἀπὸ τὴν ὁποία σταδιοδρομεῖ ἐλέφ τῶν κρατούντων ἐθίμων ἢ τῆς πολιτικῆς!

Ἄλλὰ ὅλες οἱ γυναῖκες ὑπάλληλοι εἶναι ἀνάγκη νὰ νιώσουν πὼς μόνον μὲ πλήρη ἐπαγγελματικά ἐφόδια θὰ μπορέσουν σήμερα νὰ ἐπιβληθοῦν καὶ νὰ ρίξουν τὰ τεῖχη τῶν προλήψεων καὶ τῆς μακρᾶς συνήθειας γιὰ νὰ σταδιοδρομήσουν ὅπως οἱ ἄντρες.

Γιὰ κείνες ποὺ θάρθουν ἀργότερα, οἱ ὅροι τῆς ἐργασίας δὲ θὰνε τὸ ἴδιο βαρεῖς, ἀλλ' ἡ σημερινὴ ὑπάλληλος ἀναγκαστικά θὰ κοπιᾶσει διπλὰ γιὰ ν' ἀνοίξει τὸ δρόμο στὶς νέες. Γιατὸ, ἀντὶ νὰ δέχεται μοιρολατρικὰ τὴν ἀδικία ποὺ τῆς γίνεται, πρέπει νὰ ὀλισθηῖ μὲ τὴν τόλμη ποὺ ἐμπνέει μόνον ἡ πραγματικὴ ἱκανότης καὶ ἀπφαλῶς καὶ στὸν τόπο μας ἡ νίκη θάναί μαζὶ τῆς.

Ὁ Σύνδεσμος ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων τῆς γυναικός, παρακολουθώντας πάντα ἀπὸ κοντὰ τὴν ἐργαζόμενη Ἑλληνίδα, νομισε καθήκον του νὰ κάμει ὅτι μπορεῖ γιὰ νὰ δώσει τοῦλάχιστον στὴν Ἀθηναία ὑπάλληλο τὸ σπουδιώτερο ὄπλο σ' αὐτὸν τὸν ἀγῶνα: **τὴν ἐπαγγελματικὴν μόρφωση**. Μιὰ παράλληλη νόμισε ἐξίσου σπουδαῖο καὶ σκόπιμο νὰ τῆς δώσει καὶ μερικὲς γενικὲς γνώσεις ἀπαραίτητες στὴν ἰδιωτικὴ καὶ στὴ Δημοσία ζωὴ τῆς. Αὐτὸς εἶναι ὁ διπλὸς σκοπὸς τῆς ἐσπερινῆς μας σχολῆς. Ἐλπίζομε πὼς μὲ τὰ δύο τῆς

τήματα, τὸ Ἐμπορικὸ καὶ τῶν Γραμματέων (πὺ ἀφορᾷ τις ἐργαζόμενες σὲ γραφεῖα μὴ ἐμπορικὰ) θὰ ἐξυπηρετήσῃ πολὺ τὴ γυναικεία ὑπαλληλικὴ τάξη. Τὸ προσωπικὸ τῆς Σχολῆς, πὺ τὸ ἐκλέξαμε ἀνάμεσα στοὺς ἐκλεκτότερους εἰδικούς ἐπιστήμονες, ἐγγυᾶται γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ μας.

Ἄς συνεχίσουμε τώρα τὴν ἐρευνά μας στοὺς λοιποὺς ἐπαγγελματικούς κλάδους.

* *

Δον) **Ποιὲς εἶναι οἱ ἀνάγκες τῆς γεωργίας ὡς πρὸς τὴν ἀγροτικὴ μὲρφωση.** Μόνον νὰ σκεφθῆ κανεὶς ὅτι ἡ Ἑλλάς εἶναι κράτος κατ' ἐξοχὴν γεωργικὸ θὰ συλλάβῃ μὲ μᾶς, χωρὶς καμμιάν ἄλλη δικαιολογία, τὴν ἔκταση τοῦ κακοῦ ἀπὸ τὴν ἔλλειψη τῆς γεωργικῆς μὲρφωσης. Καὶ στὸ σημεῖο αὐτό, δὲ θὰ εἶχε κανεὶς νὰ μεμφθῆ μόνον τὴν ἔλλειψη ἐπαγγελματικῆς μὲρφωσης ἀλλὰ συγχρόνως καὶ τὴν περιφρόνηση πὺ ἐνέπνευσε ὡς τώρα τὸ σχολεῖο πρὸς τὴν ἀγροτικὴ ζωὴ καὶ τὴν ἀγροτικὴ ἐργασία. Αὐτὸ ἦταν τὸ μεγαλύτερο κληροδότημα τοῦ ψευτοκλασικισμοῦ πρὸς τὴ νεολαία τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, καὶ ἡ μεγαλύτερη πηγὴ τῆς κακοδαιμονίας τῆς. Ὡς πρὸς τὴν ὑπάρχουσα ὁργάνωση τῆς γεωργικῆς μὲρφωσης θὰ εἶχαμε νὰ παρατηρήσουμε πὺς καὶ ἐδῶ ἀρχίσαμε νὰ οἰκοδομοῦμε ἀπὸ τὴν ὄροφῆ.

Ἐπὶ τὴν ὅλην τὴν Ἑλλάδα, μία ἀνώτερη γεωπονικὴ σχολὴ μὲ 85 μαθητὰς, 3 μέσες γεωργικῆς ἀπὸ τις ὁποῖες λειτουργοῦν μόνον δύο μὲ 100 μαθητὰς καὶ 2 κατώτερες εἰδικῆς, μία τυροκομικὴ μὲ 10 μαθητὰς καὶ 1 γεωργικὴ μὲ 50. Σύνολο δηλαδὴ μαθητῶν τῶν γεωργικῶν σχολῶν στὴν Ἑλλάδα τῶν 7 ἑκατομμυρίων κατοίκων 245!

Στὴ σειρὰ αὐτὴ πρέπει νὰ ἀναφέρω πὺς ὑπάρχει ἀκόμη καὶ μᾶς Ἀνώτερη Δασολογικὴ Σχολὴ μὲ 60 μαθητὰς, μία μέση πὺ δὲ λειτουργεῖ καὶ 2 κατώτερες μὲ 200 μαθητὰς. Σύνολον δηλ 260 μαθητῶν, προοριζομένων γιὰ τὸ ἀνώτερο καὶ κατώτερο δημοσίουπαλληλικὸν προσωπικὸ τῆς Ἑλληνικῆς Δασολογικῆς ὑπηρεσίας.

Ὅτι ὑπάρχει εἶναι τίποτε ἀπέναντι τῶν ἀναγκῶν, μάλιστα σήμερα, πὺ ὅλα τὰ Κράτη μεταπολεμικῶς ἔστρεψαν ἰδιαίτερα τὴ προσοχὴ τους στὸ χωριό, ἴσως γιὰ τὸ ἕκεί κύρια περιμένουν τὴ διόρθωση τῶν οἰκτρῶν οἰκονομικῶν πὺ κληροδότησε σ' ὅλη τὴν Εὐρώπῃ ὁ πόλεμος.

Ἄλλ' ἡ ἀνύψωση τοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τοῦ χωρικοῦ δὲν ἀποτελεῖ μόνον ζωτικώτατη ἀνάγκη τῆς παραγωγῆς ἀλλὰ ἀνάγκη καὶ κριτήριον γενικὰ τοῦ πολιτισμοῦ ἑνὸς Κράτους. Καὶ πρέπει νὰ μᾶς κάνει πολὺ νὰ σκεφθοῦμε ἡ μεγάλη προσπάθεια πὺ κάνουν οἱ πολιτισμένοι λαοὶ ἀκόμη καὶ μερικοὶ γείτονοι μᾶς Βαλκανικοὶ πρὸς αὐτὴ τὴ κατεῦθυνση.

Μόνον κλῆρες δίκτυο ἀγροτικῆς μὲρφωσης θὰ μπορούσε νὰ ἐξυπηρετήσῃ τοὺς παραπάνω σκοποὺς καὶ κυρίως κατώτερης καὶ συμπληρωματικῆς, πὺ θὰ ἦταν περισσότερο προσιτὴ στοὺς γεωργικούς πληθυσμούς γιὰ τὸ νὰ τοὺς ἐπέτρεπε νὰ ἐργάζονται σύγχρονα.

* *

Εον) Κι ἂν ὅλοι αὐτοὶ οἱ κλάδοι τῆς ἐπαγγελματικῆς μὲρφωσης ἀφοροῦν ἐξίσου τὸν ἄντρα καὶ τὴ γυναίκα, ὑπάρχει καὶ ἕνας πὺ ἀφορᾷ ἰδιαίτερα τὴ γυναίκα. **Ἡ οἰκοκυρικὴ μὲρφωση.**

Τὸ μόνον φωτεινὸ σημεῖο στὸν κλάδον αὐτὸν εἶναι μᾶς προσπάθεια τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας πὺ ἐκδηλώθηκε πρὶν ἀπὸ κάμποσα χρόνια μᾶς πὺ μὲνει ἀκόμη ἀνεκτέλεστη! Ἡ Χαροκόπειος Οἰκοκυρικὴ Σχολὴ ἀκόμη δὲν ὁργανώθηκε ἂν καὶ ὑπάρχει τὸ κτίριο καὶ προσωπικὸ εἰδικὰ μορφωμένο στὸ ἐξωτερικὸ, μὲ δαπάνη τῆς δωρεᾶς καὶ τοῦ Δημοσίου. Ὅσο κι ἂν προβληθῶν οἱ πολεμικῆς καὶ προσφυγικῆς ἀνάγκες λόγῳ τῶν ὁποίων κατελήφθη τὸ κτίριο, τίποτε δὲ θὰ μπο-

ρῆσει νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἀδράνεια τοῦ Κράτους.

Εἶναι περιττὸ νομίζω νὰ τονίσω τὴν κολοσιαιὰ ἀνάγκη τῆς ὁργάνωσης καὶ τοῦ κλάδου αὐτοῦ πὺ ἀποτελεῖ πραγματικὰ ὀλόκληρον ἐπιστημονικὸ κλάδον πὺ δὲν ἀπαξιοῦν τὰ περιλάθβουν μεταξὺ τῶν κλασικῶν τῶν σχολῶν τὰ Πανεπιστήμια τῶν προηγμένων λαῶν. Ὅλοι οἱ διεθνεῖς φεμινιστικοὶ Σύλλογοι ζητοῦν τὴν ὁργάνωση τῆς οἰκοκυρικῆς μὲρφωσης, ἀντίθετα μὲ ὅ,τι συνήθως πιστεύουν οἱ ἀνίδεοι, πὺς δηλαδὴ ὁ φεμινισμὸς περιφρονεῖ τὸ οἰκοκυρικὸ ἐπάγγελμα. Γιὰ τὴν ἐπαγγελματικὴν πρόκειται πὺ εἶχε καὶ αὐτὸ ἀνάγκη νὰ στηριχθῆ στὰ δεδομένα τῶν ἐπιστημῶν. Καὶ ἐδῶ ὅμως προσέχει ἡ ὁργάνωση τῆς κατώτερης καὶ συμπληρωματικῆς μὲρφωσης. Καὶ δὲν μπορῶ νὰ μὴν ἀναφέρω στὸ σημεῖο αὐτὸ πόσο καλὰ ἀποτελέσματα εἶχε σὲ πολλῆς χώρες τὸ σύστημα τῶν κινητῶν σχολείων μὲ τὴ διδασκαλία, τῶν ἀπὸ προσωπικὸν περιοδεῦον, ἀπὸ χωριὸν σὲ χωριό, καὶ πὺς ἡ γειτονικὴ μας Σερβία τὸ εἶχε ἤδη εἰσαγάγει ἀπὸ ἀρκετὸ χρόνον.

* *

Σον) Τέλος ἡ ὁργάνωση τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσης ἐπιβάλλεται καὶ σ' ἕνα ἀκόμη κλάδον πὺ παντοῦ ἀπλώνεται καθημερινῶς περισσότερο καὶ ἀπαιτεῖ ὄχι μόνον εἰδικὴν τεχνικὴν καὶ συναφῆ θεωρητικὴν μὲρφωση, ἀλλὰ καὶ γενικὴ ἀνάπτυξη ἀκόμη, τὸν κλάδον τῆς **Κοινωνικῆς Προνοίας** ἢ γενικώτερα τῆς **Κοινωνικῆς Ὑπηρεσίας** κατὰ μετάφραση τοῦ Γαλλικοῦ (service social).

Καὶ ἐδῶ χρειάζεται νὰ καταρτισθῆ τὸ ἀνώτερον καὶ τὸ κατώτερον προσωπικὸ τῶν ἰδρυμάτων προνοίας σὲ ἐπαγγελματικὰ σχολεῖα τῶν διαφόρων κλάδων ἀλλὰ παράλληλα νὰ ὁργανωθῆ καὶ ἡ μὲρφωση τοῦ ἐθελοντικοῦ ἀκόμη προσωπικοῦ τῶν ἰδρυμάτων αὐτῶν. Στὸν τόπον μᾶς ἂν δὲν ἔλειψε ποτὲ ἡ προθυμία καὶ ἰδιαίτερα ἡ γυναικεία πρὸς αὐτὴ τὴν κατεῦθυνση, ὅμως ἔλειψε καὶ λείπει, ὅπως ἄλλως τε παντοῦ, ὅπου γίνεται ἐρασιτεχνικὰ, ἡ μεθοδικὴ ὁργάνωση, τὸ σύστημα, πὺ θὰ ἐξασφαλισθῆ μόνον μὲ τὴν ἀνάλογη ἐπαγγελματικὴ μὲρφωση. Στὸ σημεῖο αὐτὸ πρέπει νὰ ἀναφέρω τις προσπάθειες τοῦ Ἑλλ. Ἐρυθροῦ Σταυροῦ μὲ τὴν ἰδρυση τῆς Σχολῆς Νοσοκόμων τὸν καταρτισμὸν ἐθελοντῶν νοσοκόμων καὶ ἀδελφῶν ἐπισκεπτριῶν, θεσμοῦ ἐξαιρετικὰ ἀναγκαῖου.

* *

Αὐτῆς εἶναι σὲ γενικῆς γραμμῆς ἡ ἀνάγκη τῶν κυριώτερων ἐπαγγελματικῶν κλάδων ἐκτὸς τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ πὺ ξεφεύγει ἀπὸ τὰ ὄρια τῆς σημερινῆς ὁμιλίας. Σύμφωνα μὲ τις ἀνάγκες αὐτῆς ἡ ὁργάνωση τῆς ἐπαγγελματικῆς μὲρφωσης πρέπει νὰ ἀκολουθήσῃ μερικῆς γενικῆς ἀρχῆς πὺ σύντομα θὰ διαγράψω τις κυριότερες:

1ον) Ἡ ἐπαγγελματικὴ μὲρφωση πρέπει νὰ ὁργανωθῆ μὲ βάση τὴ γενικὴ μὲρφωση **μεταρρυθμισμένην ριζικὰ**, ὥστε νὰ εἶναι ἀπόλυτα συντονισμένης καὶ νὰ τείνουν πρὸς τὸν ἴδιον ἐνιαῖον σκοπὸν.

2ον) Μὲ ἐνιαῖα ἐκπαιδευτικὴ πολιτικὴ νὰ κανονίζεται ὁ ἀριθμὸς τῶν σχολείων κάθε κλάδου καὶ κάθε βαθμοῦ, καὶ νὰ κατανέμονται ἀνάλογα μὲ τις πραγματικῆς τοπικῆς ἀλλὰ καὶ γενικῆς ἀνάγκες τῆς χώρας.

3ον) Νὰ ὑπάρχη ἐνότης προγράμματος μεταξὺ τῶν βαθμῶν ὄχι μόνον τῆς γενικῆς μὲρφωσης πρὸς τοὺς ἀνάλογους τῆς ἐπαγγελματικῆς, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ ἀκόμη τῶν διαφόρων βαθμῶν τῆς ἐπαγγελματικῆς μὲρφωσης, ὥστε κάθε βαθμὸς ἐνὸς θ' ἀποτελῆ αὐτοτελὴ κύκλον νὰ προετοιμάζει συγχρόνως γιὰ τὸν ἀνώτερον.

4ον) Ἡ κατώτερη ἐπαγγελματικὴ μὲρφωση νὰ εἶναι **ὑποχρεωτικὴ** ὅπως καὶ ἡ συμπληρωματικὴ μὲρφωση, **καὶ δωρεάν**. Νὰ ἐξασφαλισθῆ στοὺς μαθητῆς πὺ εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ παρακολουθήσουν

βραδυνά σχολεία ἐνῶ σύγχρονα θὰ ἐργάζωνται ἢ δυνατότης νὰ ἐκπαιδευθοῦν μέχρι καὶ τοῦ ἀνώτερου βαθμοῦ.

Ἡ ὑποχρέωση θὰ βαρύνει τὸ μαθητευόμενο ἀπὸ τῆς μιᾶς μεριᾶς γιὰ νὰ φοιτᾷ στὸ συμπληρωματικὸ σχολεῖο, καὶ τὸν ἐργοδότην ἀπὸ τὴν ἄλλη πού θὰ παρέχει χρόνον ἀνάλογο γιὰ τὴ διδασκαλίαν αὐτῆ χωρὶς ἐλάττωση τοῦ ἡμερομισθίου ἢ μισθοῦ. Θεωρῶ τὸ ζήτημα τῆς ὑποχρέωσης κεφαλαιώδες γιὰ τὴν κατώτερη καὶ συμπληρωματικὴ μόρφωση γιὰ αὐτὸ ἐπιμένω στὶς λεπτομέρειες. Χωρὶς αὐτὴν θὰ ναυαγήσει καὶ στὸν τόπο μας κάθε προσπάθεια γιὰ τὴν ὄργανωση τῆς ἐπ. μόρφωσης. Ὅλα τὰ Κράτη τῆς Εὐρώπης τὴν ἔχουν δεχτῆ, ἄλλα πρὶν ἀπὸ χρόνια — τὰ Ἀγγλοσαξωνικά—καὶ τελευταῖα, ὅπως πάντα, καὶ ὅλα τὰ Λατινικά.

5ον) Παράλληλα πρέπει νὰ κανονιστῆ νομοθετικῶς ἡ μαθητεία μὲ καθιέρωση ὑποχρεωτικῆς σύμβασης μαθητείας (contrat d' apprentissage) ποὺ θὰ περιορίζε τὴ γινόμενη ἐκμετάλλευση καὶ θὰ ἐξασφάλιζε σχετικὰ τὴν πρακτικὴν κατάρτιση στὰ τεχνικὰ ἐπαγγέλματα.

* *

Καὶ θὰ μᾶς ἀντιτάξουν βέβαια ὅτι ἡ πλήρης ὁργάνωση τῆς ἐπαγγελματικῆς μόρφωσης ἀπαιτεῖ μέγιστες δαπάνες ποὺ ἀδυνατεῖ νὰ βαστάξει ὁ Ἑλληνικὸς προϋπολογισμός. Ἀλλὰ δὲν πρόκειται, κύριοι καὶ κυρίες, ν' ἀναλάβει ὅλες αὐτὲς τὶς δαπάνες τὸ Κράτος. Θὰ συνεισφέρει καὶ ἐδῶ ἓνα ποσοστὸ ἀρκετὰ μεγάλο βέβαια, ἀπὸ 30 — 45 ο)ο τῶν συνολικῶν δαπανῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ θὰ μποροῦσε νὰ ἐξευρεθῆ ἂν ἡ μέση καὶ κατώτερη ἐπαγγελματικὴ ὁργάνωση ἐγένετο εἰς βάρος τῆς μέσης κλασικῆς μόρφωσης μὲ τὴν κατάρτιση δηλαδὴ μεγάλου ἀριθμοῦ γυμνασίων καὶ τὴν ἀντικατάστασίν των μὲ ἐπαγγελματικὰς σχολὰς ἀνάλογα πρὸς τὶς τοπικὰς ἀλλὰ καὶ τὶς γενικὰς ἀνάγκας τῆς χώρας. Κατὰ τὰ λοιπὰ ἡ ὁργάνωση τῆς ἐπαγγελματικῆς μόρφωσης πρέπει ν' ἀκολουθήσει ἀποκεντρωτικὸ σύστημα, καὶ τὰ ὑπόλοιπα ποσοστὰ τῶν ἀπαιτουμένων δαπανῶν νὰ βαρύνουν τοὺς τοπικοὺς οἰκονομικοὺς καὶ ἐπαγγελματικοὺς οργανισμοὺς. Τὰ βιομηχανικά, ἐμπορικὰ καὶ ἐπαγγελματικὰ ἐπιμελητήρια, τοὺς συνεταιρισμοὺς, τὶς ἐταιρεῖες, τὰ ἐπαγγελματικὰ σωματεῖα. Ποσοστὰ θὰ εἰσφέρουν οἱ Δήμοι μὲ τὴν ἐπιβολὴν ἐν ἀνάγκῃ τοπικῶν φορολογιῶν, καὶ τέλος, προκείμενου περὶ μέσης καὶ ἀνώτερης μόρφωσης, ποσοστὸ τοῦ ὅλου ποσοῦ θὰ εἰσπράττεται ἀπὸ τὰ ἐκπαιδευτικὰ τέλη καὶ τὰ διδάκτρα.

Στὴν ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία ἐξ ἄλλου ἀνοίγεται μέγιστο στάδιο γιὰ δράση ὑπὸ τὸν ὄρον οἱ ἐνέργειές της νὰ συντονίζονται μὲ τὶς Κρατικὰς. Σ' ὅλα τὰ Κράτη τῆς Βορείου καὶ Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ ἀκόμα στὰ Λατινικά ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία παίζει μέγιστο ρόλο στὴν ὁργάνωση τῶν κατώτερων καὶ συμπληρωματικῶν σχολείων εἴτε μὲ ἄμεσές της ἐνέργειες, εἴτε ὡς ἐντιολόγος τοῦ Κράτους, ὅτε παίρνει μέρος σ' ὅλες τὶς τοπικὰς ἐπιτροπὰς ἢ τὰ συμβούλια ποὺ προβλέπει ἡ ὁργάνωση τῆς ἐπαγγελματικῆς μόρφωσης μὲ τὸ ἀποκεντρωτικὸ σύστημα.

Ὅλα αὐτὰ ποὺ ἀνέφερα δὲν εἶναι καθόλου νέα. Ἐχουν πρὸ πολλοῦ ἐφαρμοσθῆ σ' ὅλους τοὺς πολιτισμένους τόπους καὶ θὰ μποροῦσαν νὰ γίνουν καὶ στὸν τόπο μας πρὸ πολλοῦ ἂν ὑπῆρχε ἐνιαία ἐκπαιδευτικὴ πολιτικὴ γενικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς μόρφωσης, γιὰ τὴν ὅπως ἤδη εἴπαμε, καὶ οἱ δύο εἶναι ἀπολύτως ἀλληλένδετοι. Ἡδὴ γίνεται μιὰ εὐεργετικὴ προσπάθεια ἀποκεντρώσεως τῶν ἐμπορικῶν σχολῶν, ἀλλ' ἴσως θὰ μείνει μεμονωμένη γιὰ πολὺν καιρὸν ἀκόμα.

Ἄλλα—Κύριοι καὶ Κυρίες—γιὰ νὰ ὁργανωθῆ ἡ ἐπαγγελματικὴ μόρφωση δὲ χρειάζονται μόνον χρήματα· χρειάζεται πρὸ πάντων ν' ἀλλάξει νοοτροπία τὸ

Ἑλληνικὸ Κράτος καὶ νὰ αἰσθανθῆ σὲ ποῖο κατήφορο φέρεται μὲ τὴν ψευτοκλασικὴ παιδευσὴ τοῦ ποῦ σὺν Λερναίᾳ Ὑδρᾷ καταπίνει ὅλες τὶς ζωτικὰς δυνάμεις τοῦ ἔθνους. Ἐπιτρέψτε μου νὰ σᾶς δώσω μερικοὺς ἀριθμοὺς ἀπαραίτητους γιὰ ν' ἀντιληφθοῦμε καλύτερα τὸ μέγεθος τοῦ κακοῦ ποῦ συντελεῖται εἰς βάρος τῆς Ἑλληνικῆς νεολαίας 100 χρόνια τώρα χωρὶς νὰ διαφαίνεται ἐλπίς γιὰ τὴ διόρθωσὴ του οὔτε σήμερον ἀκόμα.

Σ' ὅλο τὸ Κράτος φοιτοῦν σὲ σχολεῖα μέσης κλασικῆς μόρφωσης, Ἑλλ. σχολεῖα, Γυμνάσια, (ἀρρένων καὶ θηλέων) 85.942 μαθηταὶ (70.282 μαθηταὶ καὶ 15.660 μαθητρίαι), ἐνῶ τὸ σύνολον τῶν μαθητῶν ποῦ φοιτοῦν σὲ μέσες ἐπαγγελματικὰς σχολὰς ὄλων τῶν κλῆδων ποῦ ἀνέφερα εἶναι μόνον 5.467 καὶ ἐξ αὐτῶν τὰ 9)10 εἶναι μαθηταὶ Ἐμπορικῶν Σχολῶν. Οὐδεμία ἀναλογία ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ ἀριθμοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ προηγούμενου.

Στὶς ἀνώτατες Πανεπιστημιακὰς σχολὰς φοιτοῦν χιλιάδες φοιτητῶν. Ἐπῆραν διπλώματα κατὰ τὸ 1924 γιατρῶν καὶ δικηγόρων 944.

Στοὺς ἐκπαιδευτικοὺς (Φιλοσοφικὴ καὶ Μαθηματικὴ σχολή) καὶ τὸ θεολογικὸ κλάδο μόνον 161.

Καὶ στοὺς Χημικὸ καὶ φαρμακευτικὸ μαζὺ 168.

Σύνολον διπλωματούχων ἐπιστημόνων κατὰ τὸ 1924—25, 1273, ἀπέναντι 145 μαθητῶν ὄλων τῶν τάξεων, τῆς Γεωπονικῆς καὶ τῆς Ἀνώτερης Λαοολογικῆς, καὶ 241 τῆς Ἀνωτέρας Ἐμπορικῆς, συνολικοῦ ἀριθ. 386.

Ἀπὸ τὸ Πολυτεχνεῖο ἀποφοίτησαν κατὰ τὸ 1924—1925, ἀπὸ τὶς Ἀνώτατες σχολὰς 69 ἐν συνόλῳ.

Ὡστε ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν διπλωματούχων ἐπιστημόνων ἀποφοίτων τοῦ Πανεπιστημίου ἀνέρχεται εἰς τὸ 18πλάσιον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀνωτέρων τεχνικῶν!

Εἶναι φανερὴ ἡ ὑπερβολικὴ ἀνάπτυξη τῆς κλασικῆς μόρφωσης ποῦ συνεχίζεται στὸν τόπο μας σὲ ὅλοκληρες γενεές καὶ εἶναι ἡ κυριώτερη πηγὴ τῆς κακοδομιᾶς του καὶ τῆς οἰκονομικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς.

* *

Κύριοι καὶ Κυρίες, μὲ τὴ σημερινὴ μου ὁμιλία δὲν ἐξήντησα βέβαια τὸ ζήτημα τῆς ἐπαγγελματικῆς μόρφωσης ποῦ εἶναι κολοσιαῖο. Ὁ σκοπὸς μου ἦταν ἄλλως τε μόνον νὰ δείξω σὲ γενικὰς γραμμὰς τὶς ἀνάγκες ποῦ ὑπάρχουν καὶ νὰ διαγράψω πρὸς ποῖες γενικὰς κατεπιθύνσεις πρέπει νὰ στραφοῦν οἱ προσπάθειες ὄλων. Μέσα στὸ τεράστιο αὐτὸ σύνολο ἢ μικρὴ μας προσπάθεια, μεμονωμένη, εἶναι μιὰ σταγόνα μέσα στὸν ὠκεανὸ τῶν ἀναγκῶν ποῦ ὑπάρχουν. Ἀλλὰ ἓνα ἔργο ἂν καὶ μικρὸ ὡς πρὸς τὸ σύνολο μπορεῖ νὰ εἶναι μεγάλο καθ' ἑαυτὸ ὡς πρὸς τὴ χρησιμότητά του.

Πιστεύομε πὼς μὲ τὶς λίγες οἰκονομικὰς μας δυνάμεις ὠργανώσαμε ἔργο ὠφέλιμο. Τὸ ἐμπιστευόμεστε σήμερον σ' ὅσες ἄμεσα ἐνδιαφέρει. Τὸ παρουσιάζομε σύγχρονα στὴν λοιπὴ κοινωνία μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς θὰ τὸ περιβάλλει μὲ τὴ στοργὴ ποῦ τοῦ ἀξίζει.